

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Skolverkets vilja, lärarens möjlighet?

”En kvalitativ undersökning kring betygsättning i musik”

Fredrik Liberg & Nils Börén

”Inriktning/specialisering/LAU370”

Handledare: Åsa Bergman

Examinator: Christina Ekström

Rapportnummer: HT09 1120 19

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Skolverkets vilja, lärarens möjlighet?

Författare: Nils Börén & Fredrik Liberg

Termin och år: HT 2009

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Åsa Bergman

Examinator: Christina Ekström

Rapportnummer: HT09 1120 19

Nyckelord: Bedömning, betyg, Skolverket, musik

Sammanfattning:

Ett arbete kring hur lärare i musik tänker när de ska bedöma och betygsätta sin elever. Vi vill ta reda på hur läraren gör när den betygsätter, och hur mycket elevens intresse för musik och musikalitet spelar in i det som sen blir deras betyg.

Vi har använt oss av Skolverkets kursplaner, Nationella Utvärderingen 03 (NU03) och annan litteratur samt eget material i form av intervjuer av fyra verksamma lärare.

Resultatet har gett vad de olika lärarna har för åsikter kring betygsättning och vad det egentligen är som värdesätts hos eleverna.

Det vi kom fram till är att det praktiska musicerandet är det som, enligt lärarna, väger tyngst i betygssättningen och det är också det som Skolverket anser ska väga tyngst och det som bidrar till att en elev får ett högre betyg. Vi tar även upp problematiken med att lärare har svårt att genomföra de mer specifika målen som Skolverket vill att eleven ska uppnå.

Arbetet är viktigt för framtida musiklejare att få en inblick i hur lärare tänker och hur Skolverket vill att musiklejarna ska arbeta med sin bedömning och betygsättning.

Förord

Författarna till detta arbete heter Fredrik Liberg och Nils Börén. Vi träffades för första gången under 2007 och inte i samband med vår utbildning, vilket gjorde att vi kände varandra litegrann när vi senare gick i samma klass under vår sista termin på lärarutbildningen. Vi förstod ganska snabbt, genom kafferaster och gemensamma intressen att vi skulle kunna skriva ett examensarbete tillsammans.

Fredrik Liberg har slöjd som sitt andra ämne medan Nils Börén har specialiserat sig inom musikämnet till instrumentpedagog.

Vi bestämde egentligen att vi skulle göra arbetet tillsammans innan vi hade en aning om vad ämnet skulle handla om. Efter att ha varit varandras bollplank över en kaffe så beslöt vi oss för att skriva kring ämnet bedömning och betygssättning.

Arbetet har fortlöpt med dels ensamarbete och med att vi har haft daglig kontakt via mail, sms och telefon. När vi känt att vi behövt mera feedback från varandra har vi stämt ett möte och pratat igenom hur vi ska gå vidare med arbetet.

Vi vill tacka de människor nära oss som förstod att vi gick igenom en intensiv period med skrivande och funderande och stöttat oss i detta. Utan dessa runtomkring oss hade vårt tålamod mycket väl kunnat få sig en törn.

Hoppas ni får en trevlig läsning!

Fredrik Liberg & Nils Börén

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.2	Bakgrund	5
2	Problemformulering	6
2.1	Syfte	7
2.1.2	Frågeställningar	7
3	Tidigare forskning samt övrig litteratur	7
3.1	Skolverkets kriterier och mål i undervisningen	7
3.2	Nationella Utvärderingen 03	8
3.3	Övrig litteratur	11
4	Design, metoder och tillvägagångssätt	12
4.1	Metod	12
4.2	Beskrivning av urvalsgrupp	12
4.3	Genomförande	13
4.4	Forskningsetiska överväganden	13
4.5	Tillförlitlighet	14
4.6	Analysmetod	14
5	Resultatredovisning	15
5.1	Presentation av urvalsgrupper	15
5.2	Resultatredovisning	15
6	Diskussion	21
7	Avslutande diskussion och förslag till vidare forskning	24
8	Referenser och referenslista	26
9	Bilagor	27

1 Inledning

Som blivande lärare står vi inför uppgiften att undervisa, men även bedöma elever i ämnet musik. Vi kommer då att brottas med alla de frågor och funderingar gällande bedömning och betygsättning för att sen bedöma sina elever.

Musikämnet är för många inte bara ett skolämne utan snarare ett intresse och för några en passion. Det finns människor som älskar musik men avskydde sina musiklektioner, det finns de som får ett MVG i musik men som aldrig lyssnar på skivor och det finns de människor som tycker varken eller.

Vad vi tycker är intressant med musikämnet och bedömningen i ämnet är hur påverkad en lärare kan bli av en elevs passion för musik, snarare än elevens prestation under själva musikundervisningen.

Vi har valt att i detta arbete försöka ta reda på hur lärare idag tänker när de ska bedöma sina elever. Vi har fått möjligheten att möta och intervjua fyra lärare, alla i olika åldrar och på olika arbetsplatser för att ta reda på hur de ser på bedömning och betygsättning. Vi vill också ta reda på hur det faktiskt är tänkt att lärare ska agera i bedömningssituationer. Detta har vi gjort genom att läsa de texter Skolverket har gett ut, i form av de nationella kursplanerna. Vi har även begrundat det som kallas NU03, dvs Nationella Utvärderingen 2003 där det gjordes en utvärdering av de strävansmål som satts för grundskolan.

Den tidigare forskning som gjorts i ämnet och de stödmaterial kring Skolverkets texter kommer även agera som en del i vårt arbete.

För att få fram ett resultat av dels våra intervjuer och den litteratur vi har läst, försöker vi tillsammans diskutera fram hur en lärare ska agera i sitt bedömande.

1.2 Bakgrund

Ett skolår består av två terminer, en hösttermin och en vårtermin. När en termin tar slut har de flesta skolor en ceremoni, som oftast kallas för just skolavslutning.

På skolavslutningar finns det i princip alltid musik på programmet och de flesta skolor anordnar konserter och uppspel under terminerna. Här får de som spelar i band på fritiden eller de som spelar i ensemble på elevens val eller varför inte skolkören visa upp sig.

Vi har båda erfarenheten av att dessa typer av uppspel och konserter är populära, då de var det på de skolor vi gick på och vi tror inte det är så annorlunda nu eller någon annanstans heller.

Vi minns att vi själva deltog i dessa och tyckte om det. Vi minns också att vi deltog flitigt i skolans musikundervisning och således fick högt betyg i ämnet.

Vi minns också de som alltid var med på alla konserter, skickliga på sina instrument eller på att sjunga och med ett genuint intresse för att spela men som inte var lika flitiga på alla delar av musikundervisningen. Vårt intryck var att de också fick ett högt betyg i ämnet.

Vi vill nu undersöka hur mycket läraren blir påverkad av elevers musikalitet. Med musikalitet menar vi här de elever som är skickliga instrumentalister eller sångare och som gör det tydligt att musiken är deras stora intresse. Vi menar de elever som repar med

ett band efter skolan, går på Kulturskolan eller som kanske alltid syns med ett fiolfodral på ryggen.

Vi har tänkt på de andra ämnen som inte kan synas på det sättet som musiken kan. Hur ska vi kunna märka av att en elev är skarp på matematik eller hängiven i fysikämnet om vi inte själva har hand om undervisningen? Det är svårt men en hel lärarkår kan veta om vem som gjorde det bra gitarrsolot på höstkonserten förra veckan.

Vi är intresserade av att ta reda på om dagens lärare enbart ser till vad som händer i klassrummet eller blir påverkade av det som händer utanför klassrummet, vare sig det är i skolans regi eller inte.

2 Problemformulering

Vårt intresse för denna studie bottnar i vår upplevelse att elever som i större utsträckning deltar musikaliskt vid avslutningar och andra skolkonserter, tenderar att få högre betyg trots att de inte uppfyller de krav som styrdokumentet ställer på musikundervisningen i stort. Styrdokumentet framhåller att den tyngsta vikten ligger på det praktiska musicerandet men även teoretiska delar skall uppfyllas för att nå ett visst betyg. "Kriterier för VG säger "Eleven uppfattar väsentliga drag och sammanhang i musikens utveckling genom tiderna", "... förstår och använder sig av grundläggande begrepp och symboler vid sång och spel..." (Skolverket, 2000). Detta antagande är baserat på egen erfarenhet från dels vår egen studietid men även från den verksamhetsförlagda utbildningen, VFU.

Bedömning är en obligatorisk del av lärarutbildningens pedagogiska inriktning men bedömning inom musikämnet är komplext då det ofta tar hänsyn till fler parametrar än de som styrdokumentet ger. Lärare kan då låta de personliga intrycken som en elev kan ge vid ett framträdande spela större roll än vad de skrivna bedömningskriterierna gör. Om nu lärarutbildningen påvisar vikten av en rättvis bedömning och hur man skall gå till väga, kan det då komma sig att lärare premierar elever som är musikaliskt aktiva vid de ovannämnda tillfällena? Styrdokumentet för grundskolan framhåller inte på något sätt att framträdanden på avslutningar kan generera ett högre betyg, ändå ser vi att det gör det. Däremot framhåller skolverkets kriterier för betyget MVG att "Eleven deltar i sång och spel på melodi-, rytm- och ackordinstrument i olika former av gruppmusicerande"(Skolverket 2000).

Uppsatsens relevans är av högsta grad då den vill komma fram till varför det ser ut som det gör i praktiken och inte på det sätt som lärarutbildningen förespråkar. Uppsatsen uppgift blir i förlängningen visa på hur lärare i musik tänker när de ska bedöma och betygsätta sin elever.

2.1 Syfte

Undersökningens område är klasser i åk 8-9 som får undervisning i ämnet musik.

Vårt syfte med undersökningen är:

att ta reda på hur lärare i musik tänker när de ska bedöma och betygsätta sin elever.

2.1.2 Frågeställningar

Påverkas läraren av elevernas musicerande under och utanför lektionstid och är det möjligt att bedriva undervisning och i förlängningen bedömning utifrån Skolverkets styrdokument?

Påverkas lärarens betygsättning i musik av elevers intresse för musicerande?

3 Tidigare forskning samt övrig litteratur

3.1 Skolverkets kriterier och mål i undervisningen

I Lpo 94 står det om mål att sträva mot samt mål att uppnå och då efter det femte samt nionde skolåret. Här kommer dessa belysas och då med fokus på det nionde skolåret där det läggs mer vikt på att spela instrument och att sjunga. Eleverna skall utveckla kunskaper på dessa moment både enskilt men även i grupp och detta skall leda till en vidare och självständig utveckling i musik. Skolan skall sträva efter att musik blir ett verktyg för eleven att uttrycka sig och själv skapa musik för att uttrycka sig och kommunicera. Ett annat viktigt verktyg som skall strävas efter är att använda sig av IT som ett inlärningsredskap. Lpo94 menar även på att musiklyssnandet är viktigt och att man skall bli förtrogen med många olika stilar och kunna granska musik kritiskt. I tillägg till musicerandet och musiklyssnandet skall skolan även sträva efter att eleverna skall bli förtrogen med det musikaliska skriftspråket samt musikens funktioner i olika kulturer och epoker. Strävansmålen är fler än de mål som eleverna faktiskt skall uppnå. Dessa mål är ganska komplexa och har en stor bredd. De mål som elever skall ha uppnått efter sitt nionde skolår är följande:

”kunna använda sin röst i unison och flerstämmig sång”

”kunna delta i gruppmusicerande med melodi-, rytm- och ackordspel samt kunna reflektera över och bedöma utförandet”

”kunna använda musik, text och andra uttrycksformer i skapande och improvisation för att gestalta tankar och idéer”

”kunna tillämpa centrala ämnesbegrepp i eget musicerande, musikskapande och musiklyssnande”

”ha kunskaper om musiken uttrycksformer, funktioner och traditioner i olika kulturer samt kunna reflektera kring dessa utifrån dagens svenska samhälle”

”vara medveten om olika ljud- och musikmiljöers påverkan på människan och vikten av hörselvård” (Skolverket 2000).

Dessa mål är relativt komplexa då vissa av dem kräver ett väldigt engagemang från elevernas sida. Att sjunga unisont kanske inte anses vara komplicerat men att sjunga flerstämmigt är den raka motsatsen då det ställer ett krav på att man har ett visst gehör. Detsamma gäller målet med skapande och improvisation. Att kunna använda musik i dessa sammanhang kräver att man är väl förtrogen med den samt kan använda de verktyg som krävs för att förmedla den.

Bedömning i musik grundar sig på ett aktivt musicerande och skapande. Men för att kunna skapa och musicera krävs det att eleverna hela tiden tillämpar sig de grundläggande begrepp som finns inom musik. Elever bedöms även utifrån enskilt musicerande såväl som deras förmåga att musicera i grupp. Något som även bedöms är elevens eget skapande av musik och hur man använder sig av musik som ett personligt uttrycksmedel. Elever skall även kunna värdera och analysera detta. För att bli godkänd i musik krävs således ett stort arbete från elevernas sida, praktiskt och teoretiskt.

Kriterierna för Väl godkänt och Mycket väl godkänt utgår från de tidigare nämnda målen som eleverna skall ha uppnått efter nionde skolåret men lägger större tyngd på det egna ansvaret och planering samt ha en personlig repertoar och göra estetiska överväganden.

3.2 Nationella Utvärderingen 03

1992 utfördes den första stora utvärderingen av grundskolan för att ge en bild av skolans verksamhet men även för att visa elevernas kunskaper vid slutet av grundskolan. På grund av stora förändringar i samhället sedan dess beslutade skolverket 2001 att göra en ny nationell utvärdering. Denna ägde rum på våren 2003 och skulle bli utvärderingen NU-03.

Denna utvärdering hade 3 huvudsyften som skulle ge underlag för nationella beslut i grundskolan.

- ge en helhetsbild av måluppfyllelsen i grundskolan, ämnesvis och i ett övergripande perspektiv
- visa på förändringar sedan den nationella utvärderingen 1992
- peka på behov av insatser

Läroplanen i musik har genomgått stora förändringar genom tiderna. De tidigare läroplanerna Lgr 62, Lgr 69 hade fokus på innehåll medans Lgr 80 var mer inriktad mot arbetsformer. Detta står i kontrast till Lpo 94 som har fokus på målen. Lpo 94:s kursmål bygger på fyra olika kunskapsformer och i NU 03 beskriver man hur dessa kunskaper kan appliceras i musik. Nedan följer vår tolkning av dessa texter:

Färdighetskunskap

Färdighetskunskaperna kopplas enligt NU03 till det praktiska musikaliska utövandet såsom sång, spel på instrument eller dans och rörelse. Genom detta kan eleverna själva skapa uttryck och känslor i musiken. Detta kan göras i helklass för att skapa social utveckling samt sociala band. Färdighetskunskap ses som erfarenhetsbaserade moment och ger grundläggande kunskap i musik. Dessa är tänkta att ligga till grund för de teoretiska och faktainriktade kunskaperna i musik.

Faktakunskaper

Faktakunskaper är enligt NU03 att ha kännedom om olika musikaliska termer, begrepp, uttrycksformer, tekniker och instrument. Det kan även innebära kännedom om noter, musikteori, ackord, dynamik, klangfärg etc. Kunskaperna skall också innefatta musikhistoria, traditioner, stilarter och olika repertoarer.

Förståelsekunskaper

Förståelse i musik innebär enligt NU03 personliga tolkningar av musik och kan ses som en meningskapande och processorienterad kunskap. Denna kunskap kan beröra punkter såsom textanalys, stiluttryck, musikalisk form eller sammanhang som musiken finns i. Denna upplevelse bygger inte på några givna kriterier utan handlar om ett personligt uttryck samt ett sätt att ”tänka i musik”. Genom musik skall man kunna bearbeta sina upplevelser och erfarenheter samt känslor.

Förtrogenhetskunskaper

Att ha förtrogenhetskunskap innebär, enligt NU 03, att man kan placera både sina teoretiska- och praktiska kunskaper i ett musikaliskt sammanhang, det vill säga, att kunna kommunicera med musik. Musikalisk kommunikation kan nå genom att utveckla det egna musikskapandet men även att vara orienterad i olika musiktraditioner och musikaliska kulturformer. Eleven når även förtrogenhetskunskap genom samspelsförmåga stilartskänsla samt värdering av musik.
(NU03 2005:27-29)

”Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet”(Skolverket, 2006:6)

I tillägg till Lpo 94 finns även en reviderad version av de nationella kursplanerna från 2000, Kp 2000. Ett av NU-03's mål, att se om det som står i läroplanerna även finns med i undervisningen, är således baserade på både Lpo 94 och Kp 2000. NU-03 rapporten var baserad på enkäter och innefattade 16 av grundskolans ämnen. Musik var dock ett av de få ämnen som fick en djupare analys utifrån vidare processtudier och ämnesprov.

Enkäten bestod av 67 frågor till lärarna och 46 frågor till eleverna. Lärarenkäten bestod av frågor angående kompetens, förutsättningar för undervisning, mål och intentioner, betygssättning och arbetssätt samt de standardiserade frågorna från skolverket som gick ut till alla ämnen. Elevenkäten ville undersöka musikaktiviteter på fritiden, målen i musik, kraven i ämnet, bedömning, arbetssätt samt de standardiserade frågorna som gick ut till alla ämnen. Rapporten visade på stora variationer i musikkunskap beroende på olika skolor och klasser. Det fanns även stora variationer vad gällande musikleärares arbetsvillkor och arbetssituation (NU-03 2005:9).

Det framgår även att musikleärarna tycker det är svårt att få med alla målen i sin undervisning. Dessa kan sammanfattas i fyra kategorier: It, tid, gruppstorlek och lokaler, samt kunskapskrav (NU-03 2005:58-59).

IT

Rapporten visar klart att bristen på datorer i salarna gör att denna del av undervisningen inte existerar i någon större utsträckning.

Tid

Många lärare anser att tiden är för knapp för att kunna hinna med målen.

Gruppstorlek och lokaler

Tre fjärdedelar av musiklärarna uppger att undervisningen sker i musiksalen. 60% anser att salarna är ändamålsenliga (NU-03 musik 2005:59)

Kunskapskrav

Lärarna menar här att eleverna har dåliga förkunskaper som gör att de inte kan tillämpa sig de krav som ställs på senare musikundervisning. Målen anses vara för en högre musikutbildning vilket ger ett glapp mellan målen och elevernas prestationer (NU-03 musik 2005:59)

Rapporten visar också på att eleverna inte får tillräcklig information angående målen i ämnet musik. Drygt hälften av alla elever i undersökning anser sig veta *ganska* eller *mycket bra* vad som står i kursplanen för ämnet musik (NU-03:97). Detta står i kontrast till de 92% av musiklärarna som sade att det stämmer *mycket bra* eller *ganska bra* att de är tydliga med att informera målen i ämnet musik (NU-03 Musik 2005:55).

NU-03 lyfter också problematiken med att lärare i liten utsträckning utgår från läroplanen och kursplanen, när de planerar sin undervisning. De anser sig "*vara sin egen läroplan och sitt eget läromedel i musik*" (NU-03 2003:56-57). Musiklärare tenderar att utgå från sina "egna intressen, kompetens och ideologisk syn" när de planerar lektioner (NU-03, Musik, 2005:152).

Ett annat intressant fenomen är även i vilken grad lärarna prioriterar målen i sin undervisning. 68.4% svarar att de i mycket hög grad utvecklar kunskaper på instrument och sång som en grund för musicerande i grupp eller enskilt. Detta står i relation till att bli förtrogen med musikens skriftspråk, formstruktur och funktioner i olika miljöer och epoker där enbart 10,5% av lärarna prioriterar detta i mycket hög grad (NU-03 Musik 2005:57).

Sång och spel verkar vara det dominerande inslaget i musikundervisning där över 90% av lärarna använder det ofta eller ibland (NU-2003 Musik 2005:63).

NU-03 rapporten visar främst att målen i Kp 2000 inte är lätta att tolka och att de även har bristande delar vad gällande tydlighet, relevans och struktur (NU-2003 Musik 2005:9). Dock finns det en allsidig bild av musiken som ämne där många klasser utgår från Lpo 94 men Kp 2000 verkar inte ha fått ett genomslag ännu. Mycket beror på förutsättningar och "*ur ett nationellt perspektiv råder det inte likvärdiga förutsättningar för musikundervisningen i grundskolans nionde år*" (NU-03 Musik 2009:10).

3.3 Övrig litteratur

När vi har gjort tidigare forskning kring det ämne vi nu behandlar har vi sökt litteratur kring två olika teman. Första temat är bedömning och betygssättning och det andra är det generella ämnet i att arbeta som lärare i ämnet musik på grundskola. Dessa teman är beroende av varandra och går således in i varandra och kommer att avhandlas nedan utifrån detta.

I Skolverkets kommentarmaterial till Lpo94 kallad ”Bedömning och betygssättning” tas frågan upp om den idrott som eleven håller på med utanför skolan räknas in i betyget. Svaret lyder: ”Ja. Det råder ingen tvekan om att alla kunskaper skall bedömas, oberoende av var eleven tillägnat sig dem. Fortfarande gäller dock att det läraren skall bedöma är om eleven uppfyller målen och de kriterier som gäller för ett visst betyg.” (Skolverket 2001:34) Citatet är en omformulering från Lpo 94, under rubriken Bedömning och Betyg, underrubrik Riktlinjer. ”Läraren skall vid betygssättningen utnyttja all information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.” (Skolverket 2001:70)

Vidare har Claes Ericsson forskat kring musklärares undervisningsideologier och diskurser, som han tar upp i boken ”Terapi, upplysning, kamp och likhet till varje pris”. Citatet är en tolkning av en intervjuad lärares syn på en elev med expertis på ett instrument men som inte visade något intresse under musiklektionerna, och hur en elev borde vara. ”De bör vara aktiva, intresserade och tycka att musikundervisningen är stimulerande. Detta artikuleras viktigare än deras faktiska kompetens,..” (Ericsson 2006:96). Samma lärare talar om vikten av att elevens bredd syns, denna elev var intresserad av att lära sig att spela någonting på de tillgängliga instrumenten, då keyboard, bas, gitarr och trummor.

Liknande diskussion tas upp i samma bok, huruvida elevens kämpande på lektionerna betygsätts. En elev som är duktig musiker på sin fritid men totalt ointresserad under musikundervisningen ska inte få ett lika högt betyg som den elev som verkligen kämpar för att lära sig något under musiklektionerna. En annan lärare i samma bok berättar om en annan elev som även han var en skicklig musiker men föll i samarbetet med andra elever och kunde därför inte tillgodose sig ett högt betyg.

Vi vill i denna undersökning ta reda på hur lärare i musik tänker när de ska bedöma och betygssätta sin elever. Dock finns en parameter till att ta hänsyn till och det är hur Skolverket vill hur man skall tänka. Den litteratur som kändes som en länk mellan dessa parter var Myndigheten för Skolutvecklings publikation Musik – En samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning. Guiden vill fördjupa samtalet om skolans kunskapsuppdrag. Likt Ericsson refererar denna till Lpo94. ”I samband med Lpo 94 introducerades fyra centrala begrepp och kunskapskvaliteter i kursplanen för musik – *musicerande*, *musiklyssnande*, *musikkunnande* och *musikskapande*. Kort uttryckt omfattar *musicerande* praktiska färdigheter i sång, spel på instrument och rörelse till musik. *Musiklyssnande* avser förmågan att aktivt lyssna till musik och dess olika former, musikutövare, stilarter och traditioner. *Musikkunnande* kan innebära att eleven har förtrogenhet med olika musikaliska grundbegrepp och har kännedom om viktiga musikaliska uttrycksformer och traditioner. *Musikskapande* innebär att eleven tillägnar sig ett kreativt förhållningssätt till det musikaliska materialet och har förmåga att kunna förverkliga sina egna musikaliska tankar och idéer.” (Myndigheten för Skolutveckling

2007:15) Dessa fyra m:en kan jämföras med de fyra f:en som Lpo 94 använder sig av: *färdighet, fakta, förståelse och förtrogenhet*. Det läraren kan göra är att kombinera de fyra m:en med de fyra f:en för att få en bild av hur ens undervisning ska se ut och vilka mål eleven ska uppnå.

I den del av publikationen som tar upp bedömning läser vi ett stycke som är särskilt intressant för denna undersökning. ”En annan iakttagelse i NU 03 (Nationella Utvärderingen 2003) är att de ungdomar som musicerar mycket på fritiden och de som kommer från akademiska och kulturintresserade hem, tenderar att få högre betyg i musik. Man kan fråga sig om det är förenligt med intentionerna i den obligatoriska grundskolan att högsta betyg i musik förutsätter att elever måste spela på fritiden för att klara kraven.” (Myndigheten för Skolutveckling 2007:51)

4 Design, metoder och tillvägagångssätt

4.1 Metod

Metoden vi använt oss av är respondentundersökning i form av kvalitativ intervjuundersökning. Vi har utgått från Metodpraktikans kapitel i hur man genomför samtalsintervjuer när vi konstruerade vår intervjumall. Vi ansåg att intervjuer var nödvändiga som grund för vår studie då bedömning kan vara en känslig fråga. Enkäter skulle sannolikt inte ge oss lika ingående svar och nyanser samt möjlighet till djupare frågeställningar som vi ansåg oss få i det öppna samtalet. Dock är vi medvetna om ”intervjuareffekten” (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud 2007:265) och kommer att avhandla den i kapitel 4.5, Tillförlitlighet.

Frågorna är öppet utformade utefter vårt syfte och förförståelse och var 35 till antalet (se bilaga). Att frågorna är öppet formulerade innebär att de kan besvaras med djupare svar än ja och nej. Vi försökte att strukturera dem i olika teman och genom det kunna få så många infallsvinklar som möjligt. Intervjumallen är konstruerad utifrån Metodpraktikans ”intervjuguide” (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud 2007:298) samt ”Den kvalitativa forskningsintervjun” (Kvale 1997:85). De inledande frågorna lägger fokus på basala ting såsom ålder, antal verksamma år och tjänstens utformning. Detta för att uppnå en god stämning och skapa kontakt med forskningsobjektet då kärnfrågorna kan ses som väl stora i en inledande fas. Vi försökte även att undvika det akademiska språket för att nå ett avslappnat samtal mellan intervjuaren och respondenten. Strävansmålet var även att få frågorna så korta och precisa som möjligt och istället använda oss av följdfrågor. Frågorna var utformade efter följande teman: personliga frågor till respondent för att kunna göra en personlig presentation, teori och praktik i undervisningen, Skolverkets och lokala kursplaner, övrig undervisnings påverkan, skolavslutningar, elevers enskilda intresse av musik, att få godkänt i ämnet musik.

4.2 Beskrivning av urvalsgrupp

Den grupp vi valt att intervjua är musklärare för grundskolans senare år och få svar på hur de tänker och resonerar när de bedömer elever i årskurs 8 och 9. Deras ålder spelade inte in mer än att de skulle ha varit examinerade och arbetat ett antal år men det var dock

av stor vikt att det fanns en jämn fördelning mellan könen i vår urvalsgrupp. Det var också viktigt att studien täckte olika geografiska delar av Göteborg för att få olika skolor i olika stadsdelar. Det skulle vara en möjlighet att två skolor i samma stadsdel arbetar på samma sätt och att det på detta tillvägagångssätt skulle kunna uteslutas. Antal forskningsobjekt var fyra då det verkade rimligt i förhållande till uppsatsens storlek. Det skedde sedan ett bekvämlighetsurval (Stukát 2005:62) då det inte spelade någon roll hur olika lärarnas uppfattningar var, utan att själva intervjuerna ägde rum. Det uppstod i och med detta ingen teoretisk mättnad men vi ansåg oss ändå kunna finna mönster och variationer(Stukát 2005:62).

4.3 Genomförande

Vi hade som mål att få möjlighet att intervjua fyra personer och att dessa fyra jobbade i olika delar av Göteborg eller i närheten av Göteborg.

Vi sökte upp musklärare för att kunna beskriva det ämne som vår uppsats skulle avhandla samt vad syftet var. Därefter fick lärarna ta ställning till om de ville medverka i undersökningen eller ej. Fyra av dessa tackade ja till studien. Intervjumanuset skickades inte ut till lärarna i förväg utan endast beskrivning och syfte med studien. Tre av intervjuerna ägde rum i respektive musklärares egna sal för att skapa en bekväm situation för den intervjuade men också på grund av att många musklärare hade ont om tid inför stundande julavslutningar. En av intervjuerna ägde rum i hennes hem då denna var mammaledig. Varje intervju tog 40-60 minuter och genomfördes av både uppsatsskribenterna men endast en var närvarande vid varje tillfälle, återigen för att skapa en bekväm öppen dialog utan inblandning från tredje part. Intervjuerna spelades in på band med tillåtelse från lärarna för att sedan kunna nedtecknas i sin fulla form och analyseras vidare. Den nedtecknade versionen av intervjun skickades sedan via e-post till lärarna för att återigen få ett godkännande.

4.4 Forskningsetiska överväganden

Vetenskapsrådets fyra huvudkrav på forskningsetiska principer har legat som grund till den studien som genomförts (Stukát 2005:131-132).

Lärarna har fått veta vad deras uppgift är i studien och har blivit upplysta om att deltagandet är högst frivilligt och kan avbrytas när som och har således uppfyllt informationskravet. De har även visat samtycke till deras eget medverkande och där även uppfyllt samtyckeskravet. Lärarnas identitet kommer att vara skyddade utifrån konfidentialitetskravet. Under intervjuerna presenterar lärarna sig vid namn men endast uppsatsskribenterna kommer att ha tillgång till de nedtecknade och inspelade intervjuerna och vid uppsatsens publikation kommer dessa förstöras. Intervjuerna och syftet behandlar inte ett etiskt känsligt ämne men vi har valt att följa konfidentialitetskravet eftersom att det kan vara känsligt att diskutera hur man bedömer elever. Genom att erbjuda total anonymitet ansåg vi oss få ett öppnare samtal med fler sanningsenliga svar. Resultaten är så anonyma att det går inte för en utomstående att identifiera lärarna ifråga. De uppgifter som är insamlade kommer inte att användas i andra syften än denna uppsats. De kommer inte heller att lämnas ut till någon och fyller därmed Nyttjandekravet (Stukát 2005:131

132).

4.5 Tillförlitlighet

Uppsatsens mål är att uppfylla de tre kraven som finns inom modern samhällsvetenskap, kraven på reliabilitet, validitet, och generaliserbarhet. Att intervjua kan vara ett svårhanterligt mätinstrument då man ofta kan göra feltolkningar av frågorna eller feltolkningar av svaren (Stukát 2005:126). Vi har under intervjutillfällena försökt, i så stor utsträckning som möjligt, ifrågasatt vad de intervjuade menar och på så sätt försökt komma fram till en så sanningsenlig och trovärdig kärna som möjligt. Detta för att kontinuerligt bekräfta att intervjuerna skall innehålla tillförlitliga svar. Som tidigare nämnt har vi uppmärksammat problematiken med intervjuareffekten. Det har inte skett någon medveten styrning eller påverkan från vår sida som intervjuare under själva intervjusituationen. Det har heller inte skett något ”sektiv lyssnande eller notering” (Esaïasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud 2007:266) under intervjutillfället som kan leda till ett felaktigt resultat. Metodpraktikan lyfter dock en viss problematik med synliga effekter såsom ”kön, ålder etnicitet” (Esaïasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud 2007:266) och att dessa kan påverka de intervjuade men dessa kan vi ej råda över och tror ej att de har haft en betydande roll även om det säkert har haft en viss betydelse. Att bli intervjuade av studenter på lärarutbildning som skriver en uppsats angående bedömning kan säkert ha färgat vissa av de svar vi fått. Vi anser att det som vi har haft för avsikt att mäta och studera har fullbordats och fyller då kravet på validitet. Dessa två kraven är i en kvalitativ studie naturligtvis mer sammanflätade än i en kvantitativ men vi anser ändå att vi kunnat motivera våra val och på så sätt göra dem tillförlitliga. Dock är det svårt att nå generaliserbarhet i en studie med så få respondenter även om de i många fall har tyckt likvärdigt (Stukát 2006:129) och vi har sett mönster men även variationer.

4.6 Analysmetod

De transskriberade intervjuerna analyserades med Steinar Kvaless analysmetoder som grund. Intervjuerna strukturerades i ordbehandlingsprogram för att sedan koncentreras. Detta var nödvändig för att skilja ut det som var överflödigt och undvika upprepningar och stakningar men framförallt för att skilja på vad som var väsentligt och oväsentligt utifrån uppsatsens syfte (Kvale 1997: 171). Det skedde en meningskoncentrerings (Kvale 1997:174-175) i detta förarbete. De långa och i många fall utbroderade meningarna kortades ner för att finna essensen och det centrala temat. Efter detta kunde själva analysarbetet ta vid och kartläggningen av de intervjuades uppfattningar ligger till grund för de antaganden som gjorts i uppsatsen.

5 Resultatredovisning

5.1 Presentation av urvalsgruppen

Frågor i intervjumall som avhandlas: 1, 2, 3, 5, 6, 8 (se bilaga)

Namn	Carina	Johannes	Vera	Pär-Anders
Ålder	29	45	34	42
Kön	Kvinna	Man	Kvinna	Man
Pedagogisk Examen	Ja	Ja	Ja	Ja
Antal verksamma år	3	15	8	7
Antal klasser som betygsätts	6	2	3	6
Undervisar i annat ämne	Nej	Ja, engelska och elevens val: Musik	Ja, elevens val: Musik	Ja, elevens val: Musik
Elevansvar ex. Klassföreståndare eller mentorskap	Nej	Ja, mentorskap	Nej	Klassföreståndare

5.2 Resultatredovisning

Vi har utefter de svar våra respondenter har gett valt att gå igenom de olika, större frågeställningarna och ämnesområden som togs upp under intervjun.

Teori och praktik i undervisningen

Frågor i intervjumall som avhandlas: 7, 12 (se bilaga)

Vi ville bli behandla vad de olika lärarna har för tankar kring sitt undervisningsupplägg, och då särskilt ta reda på hur de fördelade musikämnet i teori och praktik under sin undervisning.

Med teori kan vi inkludera musikteori, där till exempel kunskap kring notsystem eller ackordens uppbyggnad finns med. I teorin inkluderar vi även musikhistoria, alltså hur musiken har sett ut runt om i världen till dags dato. Med praktik menar vi det praktiska spelandet. Att få lära sig att spela lite trummor, bas, piano eller gitarr och sätta ihop en ensemble för att spela någonting ihop.

Johannes, Carina och Vera har alla inställningen att det ska försöka musiceras så gott det går på lektionstid. De väljer dock lite olika sätt att få in den teoretiska delen av musikämnet i undervisningen.

Om vi jämför dessa tre lärares planeringar med varandra, så får vi reda på att Johannes undervisning är uppdelad 80/20, alltså att 4 av 5 lektioner är rent praktiska lektioner men att det egentligen inte finns någon lektion som saknar något praktiskt moment. En rent

föreläsande lektion existerar inte i hans undervisning.

Carina ser mer sin undervisning uppdelat i två lika stora delar. Precis som Johannes så ser hon att det praktiska finns med på alla lektioner men att det kan beskriva det teoretiska istället för att det praktiska förklarar teorin.

Vera är inne på samma spår om att väva in allt i varandra. Under de betygsättande åren undervisas det i åk 8 klassisk musikhistoria i samarbete med SO-ämnena, men de spelar även instrument enskilt och gör enskilda uppspel på ackordinstrument. De fortsätter i åk 9 med att skriva egna låtar, skapa mycket eget material som spelas i ensemble, detta vävs in med musikteorin.

Den fjärde läraren i intervjugruppen, Pär-Anders, har inte riktigt samma syn som de andra, men skulle gärna vilja ha det. Carina, Vera och Johannes har alla möjligheten att kunna jobba i mindre grupper under sin musikundervisning, men i en klass på 28 elever, som är Johannes vardag, är det svårt att ha mycket praktiskt arbete. Likt de andra lärarna tar han upp musikhistoria inom pop, rock, jazz och klassisk musik i åk 8 och 9, men det blir svårt för Pär-Anders att kombinera teori och praktik då antalet elever per undervisningsgrupp är så stort att alla inte hinner spela ett instrument under lektionens gång. Pär-Anders försöker komma på sätt att få in mer praktiskt spel i undervisningen då det praktiska arbetet är av stor betydelse i de riktlinjer som Skolverket ger i sina kursplaner och också nödvändigt för att kunna betygsätta och bedöma eleverna.

Skolverkets och lokala kursplaner

Frågor i intervjumall som avhandlas: 10, 13, 14, 15, 32 (se bilaga)

När en lärare ska betygsätta och bedöma sina elever finns det styrdokument den kan använda sig av som stöd och riktlinjer i sitt bedömande. Skolverket har sina egna texter som är grunden för hur bedömningen ska gå till, men utöver det har många skolor även lokala kursplaner. Vera, Pär-Anders, Carina och Johannes är alla överens om att de utgår från Skolverkets texter när de ska bedöma sina elever. Pär-Anders och Johannes arbetsplats har utformat lokala kursplaner men för Johannes känns dessa inaktuella och han använder sig hellre av Skolverkets texter kombinerat med egna värderingar om skolämnet.

Den undervisning Pär-Anders bedriver kallas för Kulturspåret och är en lokal kursplan framtagen tillsammans med Kulturskolan. Det är då dels lärare från grundskolan och från kulturskolan som tillsammans tagit fram en lokal kursplan, med Skolverkets texter som referens.

Vera har utgått från Skolverkets texter men gjort en lokal pedagogisk planering. Hon har tagit de bitar från Skolverkets texter som känns relevanta i hennes undervisning.

Även Carina har utgått från Skolverkets kursplaner men mer försökt väva in det hon vill göra i sin undervisning. Utöver det har hon som nyligen utexaminerad försökt följa upp det som tidigare lärare gjort på samma arbetsplats. Hon känner inte till några lokala kursplaner utan har bestämt själv hur hon vill lägga upp undervisningen.

De elever som har blivit undervisade av Johannes har fått kriterierna hemskickade för att få veta vad som krävs för att nå de olika målen. Dessa lokala kriterier sattes samman för flera år sedan men är de som gäller. De har utgått från Skolverkets kursplaner men har tillsammans försökt konkretisera målen för att göra sina egna mål och kriterier. Johannes förklarar ändå att hans kursplan ser annorlunda ut mot sina kollegors, men anser att ingen

lärares kursplan är den andra lik, ingen lärare jobbar exakt likadant.

När sen själva arbetet med betygssättningen börjar kan det vara en fördel om man som lärare samlar på sig underlag under terminen för att ha bättre överblick över varje elevs prestation under den termin som varit, än att bara betygsätta efter det man har i sitt minne.

Vera utgår från Skolverkets texter om de olika målen för betyg men har även en betygsmatris för enskilda uppgifter. Dessa uppgifter kan variera från instrument till instrument men handlar i stora drag om att spela stycken i olika svårighetsgrad och sätta betyg efter hur bra eleven klarar att spela dessa stycken. Detta gäller endast instrumenttraktering och inte elevens kunskaper i sång. Vera tar hårdare på skolverkets texter gällande årskurs 9 men utgår från de lokala kriterierna i årskurs 8. Vera tar till vara på att eleven ska tänka musikaliskt och inte tekniskt, då det är det som Skolverkets texter lyfter fram. Vera talar även om processen. "Och jag säger att hela processen betygssätts också, man kan inte bara slappa på lektionerna. Gör man allt utanför lektionerna och kommer och gör ett fantastiskt uppspel då har ju jag inte sett processen". Det Vera vill säga är att det viktiga är inte målet utan vägen dit. En elev kan inte komma och "tenta av" musikkursen utan det ska finnas en tydlig process som äger rum i klassrummet.

Carina har utgått från Skolverkets texter när hon sätter betyg. Hon upplever att mycket av texten är svårtolkad eller väldigt precis, som till exempel melodispel och ackordspel. Carina talar om att sätta sina egna gränser för hur målen ska se ut, att tolka Skolverkets texter lite fritt. Carina vill inte att eleverna ska kunna spela ett solostycke som Skolverket föreslår men lägger en tyngd i att eleven ska veta vad som krävs för att nå de olika målen. Carina lyfter inte fram processdelen på samma sätt som Vera utan har haft tillfällen där en elev har "tentat av" musikkursen. "Jag har haft ett fall med en tjej som sällan var där men som jag visste hade ett starkt musikintresse. Hon fick lite grann komma och tenta av musiken. För det är ju ändå kurser. Detta var ju ett väldigt speciellt fall där eleven knappt var på någon lektion men fick till slut ett VG. Hon var så pass musikaliskt begåvad."

Övrig undervisnings påverkan

Frågor i intervjumall som avhandlas: 9, 10, 11, 27, 28, 29 (se bilaga)

För de musklärare som arbetar i grundskolans högre årskurser kan det ofta innebära att man även undervisar i elevens val: musik, som är en valbar kurs där undervisningen fokuseras på ensemblespel, främst i formen rock/pop-grupp. Dessa valbara kurser betygsätts inte för sig. Av erfarenhet från egen skoltid och VFU har vi fått uppfattningen av att de elever som deltar i elevens val:musik, och som där bildar grupper, blir en del i skolavslutningens program som i sin tur för det mesta är musklärarens uppdrag att ro i hamn. De fyra lärare vi har fått träffa har lite olika erfarenhet av detta.

I Carinas fall finns det ingen övrig musikverksamhet att ta hand om, utan extra estetisk verksamhet är i form av teater och dans. Carina har varit delaktig på den ena skolans avslutningar och luciatåg men ingenting alls på den andra skolan då det är föräldrar som varit ansvariga för avslutningsceremonin. Trots att Carina inte har någon valbar kurs med musikinriktning så tar hon ändå fram elever som kan tänka sig spela upp på avslutningen. "Det blir att de elever som sagt att de vill sjunga, då blir det aha, vad kul, vad har dem gjort innan, är de intresserade? Den kanske inte har visat sig så mycket under året, eller så har den gjort det. Den kanske är en MVG-elev eller så egentligen, och vill sticka ut nu."

Johannes har dels hand om elevens val: musik och har tillsammans med sina kollegor ansvar för avslutningarnas musikframträdanden. Den estetiska verksamheten betygsätts inte för sig men Johannes anser att det är de elever som är duktigast på den "vanliga" musiklektionen som är med på den estetiska verksamheten, och att det klart underlättar till att få ett högt betyg i ämnet musik. Vi drog frågan så långt att vi frågade om det var möjligt att få MVG utan att vara delaktig i elevens val: musik.

"Ja, men det är extremt ovanligt. Det är lite hönan och ägget-syndromet. De som är så duktiga, som har möjlighet att sjunga solistiskt, kan spela lite allt möjligt, blir så intresserad att de går in för det. Då blir det ett naturligt steg att göra det 80 minuter extra på skoltid. Nej, det förekommer i princip aldrig att en elev får MVG ändå. Vissa elever blir sura och tänker att man måste ha elevens val: musik men så är det inte heller. De som blir så duktiga vill ha elevens val: musik och förstår att det är det roligaste man kan hålla på med och det är inte bara för att jag berättar det för dem. De fattar det själva att det ger någon sorts mening till deras egna liv och vill därför syssla med det så mycket det bara går."

På Veras skolavslutning är alla klasser med och sjunger varsin låt som de repar på tillsammans veckorna innan avslutningen. Vera låter även de elever som hon har i elevens val: musik och dessutom vill framträda få göra det. Om det upplevs för stort att göra något helt själv så kan ett fåtal elever få ett litet soloparti i det stycke som hela klassen sjunger tillsammans.

Pär-Anders har musiklektioner och en form av estetisk verksamhet men som blivit utökat till en komplett inriktning. Pär-Anders berättar att deras skola har två olika avslutningar med musik. Den ena är den traditionella julavslutningen medan den andra är mer av en avslutningskonsert för att summera terminen som gått. Det beror mycket på den musikinriktning som skolan erbjuder. Pär-Anders har tillsammans med sina kollegor hand om skolavslutningen. Uppdelningen är att sångläraren på skolan har hand om sång- och kördelen med Pär-Anders har hand om ensembledelen av avslutningsmusiken. De elever som läser musikinriktning har företräde men även andra elever får vara med.

Skolavslutningar

Frågor i intervjumall som avhandlas: 17, 18, 19, 20, 24 (se bilaga)

En av de uppgifter som oftast faller på musiklektionen är att vara den som "styr upp" skolavslutningarna. Olika skolor är olika ambitiösa med hur väl planerad skolavslutningen ska vara, men vi kan anta, utefter de intervjuades svar, att arbetet med att sätta betyg på sina elever och att planera skolavslutningen infaller under ungefär samma tidsperiod, alltså i slutet av vår- respektive höstterminen. Vi frågade vår urvalsgrupp om de blev påverkade i sitt arbete med bedömning av att samtidigt planera och repetera inför en skolavslutning. Vi frågade även om de kunde få en annan syn på en elev mot den uppfattning de haft tidigare under terminen.

Alla är överens att man får upp ögonen för de elever som är med på skolavslutningen. Vissa kan plötsligt visa en sida de inte gjort tidigare. Vera talar om att processen är det viktigaste och om en elev stiger fram på en avslutning så påverkar det inte betyget då processen inte har funnits synlig för henne. Johannes undervisar även i elevens val och vet då, sedan innan, vem som kommer visa framfötterna på avslutningen, så där är något överraskningsmoment utslutet. Han menar också att möjligheten till att ändra betyg finns ända fram till avslutningsdagens slut så ingenting är omöjligt, men att en höjning i

betyget skulle ändras sista dagen är väldigt omöjligt och minns inte om det ens hänt någongång.

Carina delar Veras åsikt om elevens process och har därför svårt att se att avslutningen skulle kunna påverka betyget, men menar på att om en elev som inte visat sig så mycket under terminen men träder fram på avslutningen, kan den under nästa termin bli ”pushad” till ett högre betyg.

Då Pär-Anders undervisar klasser med inriktning mot musik så kan avslutningen inte bli någon överraskning för honom. Hans elever jobbar mycket med musik under hela terminen så han får ett helt annat underlag för hur han ska betygsätta under terminens gång.

Elevers enskilda intresse av musik

Frågor i intervjumall som avhandlas: 22, 23, 27, 28, 29 (se bilaga)

Det vi har som avsikt att undersöka med denna uppsats är hur läraren går till väga för att betygsätta och vilken kunskap som väger tyngst när det kommer till att ge eleven sitt betyg. Ett ämne vi pratade med alla de intervjuade lärarna om var hur de såg på elevens intresse i musik, om de visste om att elever musicerade på fritiden och om det spelade in på betyget.

I Skolverkets texter om de högre betygen så är musikalitet och kunskapen att behärska instrument det som lyfts fram och detta förhåller sig de intervjuade till. Vera talar just om Skolverkets texter men tycker inte att det betyder att icke musikintresserade inte kan få MVG utan hävdar att det inte är en omöjlighet. Niorna har möjlighet till frivilligt uppspel som bara kan påverka betyget positivt men är inte en överhängande del av betyget.

Pär-Anders har som vana att ta reda på av sina elever om de sysslar med musik på sin fritid. Detta kan kännas mer naturligt i hans fall då eleverna läser sin grundskola med inriktning. Han märker att de elever som håller på med musik på fritiden förstår snabbare de resonemang som förs på musiklektionerna och det bidrar självklart till betygsunderlaget. Pär-Anders talar om att det praktiska väger tyngre överlag men ibland kan den ekonomiska biten stå i vägen för det praktiska arbetet under musiklektionerna, vilket drabbar de elever som är duktiga på att spela instrument.

Carina undervisar även på Kulturskolan och har några elever som hon träffar dels i grundskolan dels på Kulturskolan. De elever har oftast visat ett stort engagemang under båda undervisningssituationerna. Det har hänt att en elev har förväntat sig ett MVG i ämnet tack vare sitt engagemang på kulturskolan. Carina skiljer dessa två verksamheter åt så mycket det går så att elever inte ska tro att det ena automatiskt gynnar det andra för så upplever inte Carina att det ska vara.

De elever som inte nödvändigtvis går på kulturskolan men ändå spelar ett instrument eller har ett band har kommit och talat om det för att visa att de har ett intresse. Carina sätter elevens vilja att prestera framför den faktiska prestationen, som exemplet att man inte måste sjunga rent för ett MVG men man ska i alla fall försöka sjunga och med en stark vilja kommer man långt.

Vilket kom först, hönan eller ägget? Så tänker Johannes om sina högpresterande MVG-elever. Det han menar är att de elever som får MVG betyg är samma elever som han möter i elevens val musik. Det finns elever som menar på att man måste läsa elevens val musik för att få MVG i musik men ”det är de som inte ens är i närheten av ett MVG” som säger så. Finns musikintresset söker eleven sig till elevens val för en vilja till att utveckla

sin musikalitet. Detta betyder ändå inte att alla som läser elevens val får automatiskt MVG utan de ska visa tydligt engagemang på de lektionerna också.

Att få godkänt i ämnet musik

Frågor i intervjumall som avhandlas: 25, 26, 30, 31, 33, 34, 35 (se bilaga)

Vi har tidigare erfarenhet att ämnet musik är lätt att få godkänt i och ville ta reda på om vår sanning överensstämde med de intervjuades verklighet.

Det som lärarna är överens om är att det ofta är närvaron eller ett totalt bristande engagemang som gör att en elev inte får godkänt. Pär-Anders är ändå den som sticker lite ut från de andra intervjuade lärarna. ”De flesta förväntar sig att bara om man kommer till musiken så får man godkänt. Så ser eleverna på det och kanske föräldrar och vissa kollegor att... det skall vara ett ämne som är roligt och stimulerande och att det inte kräver så mycket av eleverna men det är absolut inte så jag jobbar. Jag tar det på största allvar.”

Johannes berättar att statistiskt sett så är det fler elever som blir godkända i de praktiskt/estetiska ämnena än de teoretiska. Johannes tror att det delvis beror på att det är väldigt få lärare som håller hårt i de teoretiska målen som finns för ämnet musik, ”om man skulle hårdtolka kursplanen så skulle ju inte någon elev vara godkänd”.

När vi fått undervisa under vår utbildning är vi båda överens om att det är svårt att inte bli påverkad av en elev som är duktig på att spela ett instrument, mer än en elev som behärskar musikhistoria väl. Vi frågade även här de lärare vi intervjuade hur de såg på musikämnets olika delar och om det var någon del som vägde tyngre än den andra.

Vera resonerar efter hur hon har tolkat Skolverkets texter, ”...det praktiska bedöms ju, det kan ju vara så att man är super super musikalisk och skriver VG på alla teoretiska bitar så kan man ju uppnå ett MVG om man tittar på skolverket.”

Carina och Johannes för anteckningar under året hur eleverna presterar på de olika instrumenten och det väger sedan tungt i betygssättningen. De menar båda att bra musicerande men bristande kunskap i musikhistoria kan ge högt betyg men bristande instrumentkunskap och förträfflig kunskap inom musikhistoria ger inte nödvändigt ett högt betyg. Pär-Anders förklarar också direkt att det praktiska väger tyngre.

Alla de intervjuade lärarna pratar om musikämnet som ett praktiskt ämne, mer än ett traditionellt kunskapsämne. De intervjuade poängterar någon gång under sina respektive intervjuer att elever som är duktiga på att spela ett instrument eller sjunger väldigt bra sticker ut mycket mer på ett positivt sätt än en elev som får MVG på ett prov i musikhistoria eller musikteori.

6 Diskussion

Skolverkets mål – nu och i framtiden

Vår studie pekar på att skolverkets texter används som underlag men följs inte fullt ut. Många lärare använder dem som en grund och gör därefter en egen kursplan utefter sitt eget tycke. Lpo 94 blir mer ett stöd än regelbok. Detta styrks av våra intervjuer men även av den Nationella utvärderingen av grundskolan 03. Målen som formuleras i Lpo 94 anses vara för svåra att nå upp till. En lärare säger till och med att om man enbart skulle utgå från dessa mål skulle ingen elev ens nå upp till till betyget godkänt. Resultatet av detta blir att varje musiklärare blir en ö, där individens uppfattning om vilket betyg eleven ska få är den uppfattning som regerar.

Under läsåret 2011/2012 kommer skolorna i Sverige eventuellt att börja använda sig av ett nytt betygssystem. Vi väljer att kommentera detta för att göra arbetet mer aktuellt och visa vart musikundervisningen är på väg. Detta betygssystem kommer i så fall bestå av sex stycken steg, från A, som är högsta betyg, ner till F som är underkänt. När Regeringen kom med förslaget om det nya betygssystemet och jämförde det nya betygssystemet med det gamla så låg betyget A på definitiv MVG-nivå och betyget C på VG-nivå (Regeringen, 2008).

När vi jämfört de texter som ska fungera som underlag för nuvarande betygssystem med de texter som ska fungera som underlag för det kommande betygssystemet ser vi många likheter men också några förändringar.

På betygsnivån C som kan jämföras med nuvarande VG ligger fortfarande tyngdpunkten på att kunna musicera enskilt och i grupp. Den skillnad som vi mest uppmärksammat är ett utökat krav på eleven att den ska musicera i puls, med andra ord i tempo. Avsnittet lyder: ”I sitt musicerande klarar eleven en melodi- och basstämma, rytm och ackordsbyten i puls samt använder musikaliska begrepp och symboler som behövs i kommunikationen i och omkring musicerandet”. Detta kan jämföras med den tidigare VG-nivåns ”eleven deltar i sång och spel på melodi-, rytm- och ackordinstrument i olika former av gruppmusicerande” samt ”eleven utvecklar egna idéer och prövar dessa i musikaliska former och uttrycksätt, förstår och använder sig av grundläggande begrepp och musikaliska symboler vid sång och spel och är förtrogen med en personlig repertoar.” (Skolverket, 2000). De mål som används nu nämner även det solistiska musicerandet. Det har i de mål som eventuellt kan komma att användas i framtiden plockats bort helt. På högsta nivån, s k A-nivå, som kan jämföras med dagens MVG-nivå, finns samma tankar om ensemblemusicerandet kvar men med mer detaljerade krav kring genrekännedom. Den stora skillnaden från tidigare krav är att nu lyfts elevens förmåga att resonera kring sitt egna musicerande fram och texten vill att eleven ”ställer egna frågor till musiken för att beskriva egna musikaliska upplevelser och för att utreda, beskriva och jämföra musikens funktion i olika sammanhang och tider samt med egna erfarenheter av musik.” (Regeringen, 2008).

Vi ser det som att kraven på eleven kommer att höjas ytterligare och eleven ska i princip fungera som en van musiker med ett konstnärligt synsätt för att uppnå högsta betyg.

Lärarens undervisning och underlag för betygssättning

Med den undersökning vi gjort har vi sett att lärare lägger upp undervisningen efter sin egen kunskap och sitt egna intresse och det blir således de faktorer som styr bedömningen. Dock står det klart att det praktiska musicerandet väger tyngst. Detta är en punkt som inte är unik från lärare till lärare, utan det är en gemensam bild att musikämnet lägger störst vikt vid att musicera och med det menas att sjunga eller spela ett instrument. Här har lärarna fullt stöd från skolverkets nuvarande och ev. framtida målsättningar. De praktiska inslagen är fler än de teoretiska men det blir enklare att genomföra undervisning med många elever om man gör musiklektionerna mer teoretiska. Eleverna skall ändå bedömas efter de praktiska färdigheterna. Om det praktiska skall väga tyngst och bedömas högst måste ju undervisningen kunna ge detta.

Både i det underlag som intervjuerna ger och de texter som Skolverket publicerat finns en tydlig dragning åt att det praktiska musicerandet väger tyngre. Musiklyssnande blir den del som förknippas med musikhistoria och det teoretiska kunnandet. På det praktiska planet kan musicerande, musikkunnande och musikskapande vara tre delar som samverkar under undervisningen. Att spela ett instrument, lära sig vilka tre toner som ingår i ett a-moll och varför samt att göra någonting eget med detta a-moll gör att vi fångat in tre delar av hela musikkursens mål i ett och samma undervisningsmoment. Om vi ser till vad Skolverket verkar vilja att eleverna ska bli utbildade i så kan man se att bland de mål som eleven ska sträva mot i ämnet musik så innefattar sex av de nio nedskrivna målen att musicera med sång eller instrument. Skolverket har även nedtecknat specifika mål för de elever som avslutar årskurs nio. Det finns sex stycken mål och av dessa är det fyra som är direkt kopplande till att musicera.

Med det intervjuunderlag och den litteratur vi läst så kan vi se att det finns olika uppfattningar huruvida elevens kompetens på ett instrument eller som sångare spelar in i betyget.

Ericsson gav sin tanke om vad han värdesätter hos en elev. ”De bör vara aktiva, intresserade och tycka att musikundervisningen är stimulerande. Detta artikuleras viktigare än deras faktiska kompetens,..” (Ericsson 2006:96). Ericsson väljer elevens aktivitet och intresse framför elevens faktiska kompetens, vilket vi kan jämföra med den intervjuade Carinas tankar om ”processen”. ”Och jag säger att hela processen betygssätts också, man kan inte bara slappa på lektionerna. Gör man allt utanför lektionerna och kommer och gör ett fantastiskt uppspel då har ju jag inte sett processen”. I Skolverkets texter nämns inget om en ”process” eller ”väg fram” till målet. Vi gör slutsatsen att det är detta som bestämmer vilket betyg eleven får. Läraren får se en process och beroende var processen slutar någonstans, det betyget får eleven.

Skolverkets vilja – en ekonomisk fråga?

Det finns även ett större problem för vissa arbetsplatser vad gäller ekonomiska möjligheter. En skola med begränsad utrustning i musiksalen har svårt att bedriva den verksamhet som Lpo 94 vill. I ämnet musik läggs tyngdpunkten på det faktiska musicerande och om skolan saknar underlag för den mängd instrument som behövs kan heller inte elever hinna med att öva och lära sig de olika instrumenten. Låt oss säga att en skola har en musiksal där det finns ett exemplar av varje instrument. En gitarr, en bas, ett

piano, en mikrofon och ett trumset. Vi lägger till att elevantalet i en klass är på ca 25 elever innebär det att endast fem elever i taget kan bruka instrumenten.

Detta innebär att 1/5 av klassen kan vara sysselsatta i s k musicerande medan resten av klassen får sysselsätta sig med annat, förslagsvis sjunga. Om lärarens planering innebär att det är dessa fem elever som får prova instrumenten denna lektion innebär det att det tar fem lektioner för alla i klassen att få prova ett instrument, och då har eleverna bara hunnit prova ett enda instrument. Med en termin på ca 20 veckor innebär det ett instrument/lektion och termin. Då måste eleven visa en utveckling av sitt musicerande under väldigt begränsad tid. Detta kan knappast ge ett tillräckligt underlag för betygsättning, vad gäller det praktiska musicerandet.

Fritidsintresset musik som påverkande faktor

Tre av de lärare vi träffat, Johannes, Vera och Pär-Anders är alla ansvariga för elevens val: musik på respektive skola. Carina undervisar inte i detta men arbetar även vid Kulturskolan och får där möta några av de elever hon även undervisar i grundskolan. Elevens val är inte ett ämne som betygsätts utan en möjlighet för varje elev att fördjupa sig i ett ämne.

Vi får uppfattningen från alla lärare som undervisar i detta att elevens val är ett bra sätt för eleven att höja sitt betyg i ämnet musik. Johannes möter engagerade elever som vill spela musik tillsammans, utveckla sin instrumentkunskap, bli en bättre sångare och utveckla sitt ensemblespel. Här ligger tyngdpunkten på elevens engagemang och vilja att spela musik, vilket även tas upp i kursplanen för ämnet musik.

För att eleven ska uppnå betyget Väl Godkänt så kretsar de praktiska målen i stort om gruppmusicerande, alltså ensemblespel. När vi tittar på kriterierna för Mycket Väl Godkänt så kretsar de praktiska målen snarare mot solistiskt spel och personligt uttryck. Om elevens val ska kunna ”bakas in” i musikämnet betyg, så är inte den verksamhet som utövas på elevens val på en MVG-nivå. Vi antar att det kan finnas solistiska inslag även i ensembleformen men att det blir svårt att alla ska kunna visa på ett solistiskt musicerande även under elevens val. Det finns dessutom de instrument som bjuder in mer till ett solistiskt spel än andra. En som sjunger en låt tillsammans med ett band blir automatiskt en solist medan en som spelar bas en hel låt kan få svårigheter att få visa upp sitt solistiska musicerande.

Tidigare i diskussionen nämnde vi den ekonomiska påverkan för undervisningen i musik. Om en elev ska kunna visa upp ett så pass skickligt musicerande som krävs, enligt Skolverkets texter, för att uppnå Mycket Väl Godkänt så måste varje skola kunna erbjuda eleven övningsstund på ett instrument. Vi vet med vår VFU som referens att detta är ingen möjlighet på de flesta grundskolor. En musiksall kan inte stå öppen under den tid det inte bedrivs undervisning med rädsla för förstörelse eller stöld. Eleven måste också kunna bedriva en sorts självundervisning då musikläraren inte har möjlighet att hjälpa varje elev som vill uppnå MVG utanför den faktiska musikundervisningen.

Carina arbetade även vid Kulturskolan och mötte några av sina elever både där och i grundskolan. Carina upplevde att det fanns elever som tog för givet att de skulle få ett högt betyg i grundskolan tack vare sitt engagemang i Kulturskolan.

Vi upplever att när en lärare i detta fall får möta samma elev under olika omständigheter så höjs samtidigt kraven för denna elev. Vera ville se processen hos en elev men om den

t ex redan kan alla trumkomp som visas under musikundervisningen blir denna inte stimulerad under lektionen och känner att undervisningen just då är meningslös. Eleven måste alltså visa ett engagemang trots sina tidigare kunskaper. Om en lärare nu, som i t ex Carinas situation, inte har elevens val och inte får möta elever i andra musikaliska sammanhang så kan flera elever verka oengagerade i ämnet när det i själva verket kan bero på understimulans.

En musiklärare måste visa på en oerhörd bredd i sin instrumentkännedom för att kunna stimulera samtliga elever i alla situationer.

Här blir det återigen en fråga om resurser. Finns det möjlighet för en elev som är driven och engagerad på ett instrument att kunna gå iväg någon annanstans och fördjupa sig i musicerandet eller på något sätt få chansen till att utveckla sitt musicerande så är det välkommet, men då måste det finnas ett fysiskt utrymme för detta. Risker blir annars att eleven kör över de elever som inte är lika driftiga med sitt musicerande.

7 Avslutande diskussion och förslag till vidare forskning

Musikämnet är ytterst komplext. Vi kan peka på svårigheter med att förhålla sig till läroplanerna men också att göra en bedömning av eleverna. Ämnets komplexitet tror vi bottnar i alla de krav som ställs på musikundervisningen. Det ställs höga krav på vad eleverna skall kunna men framförallt höga krav på hur de skall utvecklas. Att bedöma ett ämne som musik, där så stor del av kunskapen är kopplad till sitt egna uttryck, blir enligt oss svårt. Det är då, enligt oss, lättare att, som några av de intervjuade föreslår, bedöma en process. Processen kommer att innehålla det som varje musiklärare lägger upp på sin agenda. Vi står då inför ytterligare ett problem, musiklärare som gör en kursplan utefter sitt eget tycke. Det som alla musiklärare har gemensamt är tyngden på det praktiska. Detta skapar ett problem då det inte ges samma förutsättningar för alla. Alla kan inte musicera på fritiden eller på något sätt bli undervisade på ett instrument på fritiden. Alla kan framförallt inte ha råd med ett instrument. Skolans resurser kan inte ge alla tillgång till en större praktisk undervisning trots att det är den praktiska kunskapen som väger tyngst när elever skall bli bedömda. Problematiken ligger således inte i termen ”övningar färdighet” då vi förstår att om man skall uppnå ett högre betyg i ett ämne måste det finnas ett engagemang från elevens sida för att nå det. Problematiken är bl a, som tidigare nämnt, en ekonomisk fråga. Hade Skolverkets texter kring kriterier och mål i ämnet musik varit mer teoretiskt inriktade skulle kanske fler elever kunnat lära sig musikämnet utan den ekonomiska press samt den tidspress som praktiskt musicerande utgör.

Som vidare forskning kan vi förslå att denna studie kan göras i en större upplaga med fler intervjuer. Detta för att få en bredare syn på hur dagsläget ser ut och vad det är som lärare bedömer i musikämnet. Vidare forskning skulle även kunna innebära att man grundligt går igenom i vilken utsträckning som kursplanen i musik faktiskt genomförs i skolor. Den nationella utvärderingen pekar på att kursplanerna inte används av alla musiklärare men vad beror detta på? Är kursplanen i musik för komplex? Vi efterfrågar även forskning på området, hur mycket praktisk undervisning kontra teoretisk genomförs på dagens musiklektioner. Om dessutom det nya betygssystemet och dess kriterier och mål börjar användas så behöver musiklärarens undervisning även ge möjlighet för den enskilda eleven att visa en konstnärlig sida, vilket redan nu verkar vara en svårighet. Det kommer

behövas mer tid, mer ekonomiskt underlag och lärare med en god praktisk kompetens för att betygsätta på det sättet som är på förslag.

8 Referenslista

Ericsson, Claes (2006). *Terapi, upplysning, kamp och likhet till varje pris*. Lund:Media-tryck.

Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud (2007). *Metodpraktikan*. Stockholm:Norstedts juridik AB

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund:Studentlitteratur

Myndigheten för skolutveckling (2007). *Musik – En samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Huskvarna:Liber Distribution

Regeringen (2008). *Frågor och svar om ny betygsskala*.
<http://www.regeringen.se/sb/d/10238#item114944>

Skolverket (2001). *Bedömning och betygssättning*. Stockholm:Liber Distribution

Skolverket (2000). *Kursplan i musik*. <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx>

Skolverket (2006). *Lpo 94*. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069>

Skolverket (2005). *Musik, ämnesrapport till rapport 253 (NU-03)*.
<http://www.skolverket.se/sb/d/193/url/0068007400740070003a002f002f0077007700770034002e0073006b006f006c007600650072006b00650074002e00730065003a0038003000380030002f00770074007000750062002f00770073002f0073006b006f006c0062006f006b002f0077007000750062006500780074002f0074007200790063006b00730061006b002f005200650063006f00720064003f006b003d0031003400320032/target/Record%3Fk%3D1422>

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund:Studentlitteratur

9 Bilagor

Underlag till intervjuerna

1. Namn?
2. Ålder?
3. Antal verksamma år?
4. Hur många år har du jobbat på nuvarande skola?
5. Har du pedagogisk examen?
6. Har du undervisat/undervisar i något mer ämne än musik?
7. Hur många klasser undervisar du i musik?
8. Har du elevansvar i form av klassföreståndare eller mentorselever?
9. Har du även ansvar för någon annan typ av musik-verksamhet på skolan? Estetisk verksamhet? Valbar kurs?
10. Har dessa kurser sina egna betyg eller tillämpas dessa på musikbetyget?
11. Har ni något samarbete med musikverksamhet utanför skolan som t ex Kulturskolan
12. Vad består din musikundervisning av i stora delar?
13. Har du lokala kursplaner i musik eller arbetar ni enbart efter skolverkets. Kanske det är en kombination?
14. Utgår du ifrån dessa när du skall betygsätta?
15. Vilka är bedömningskriterierna, i stora eller små drag?
16. Finns det något i kursplanen som du tycker är svårt att få med i undervisningen?
17. Är du ansvarig för framträdanden på skolavslutningarna?
18. Hur brukar avslutningarna se ut? Vilka är med o spelar o sjunger? Skolkör? Eget band?
19. Anmäler eleverna sitt egna intresse till att vara med på avslutningar eller är det du som lärare som pushar eleverna till detta?
20. När börjar förberedelserna till avslutningarna?
21. När är ramtiden för betygssättning ungefär?
22. Är eleverna ofta musikaliskt aktiva utanför lektionstid?
23. Är detta något som kan positivt påverka elevens betyg?
24. Tror du att ditt arbete med avslutningar påverkar ditt arbete med betygssättningar?
25. Finns det något moment i musikundervisningen som värderas högre när det kommer till bedömning?
26. Är musik ett ämne där alla blir godkända?
27. Får de elever som är musikaliskt aktiva utanför klassrummet (fritid, högtider) generellt högre betyg än de som inte är det?
28. Vad beror det på tror du?
29. Tror du att elever med tydligt musikintresse har lättare för att få ett bra betyg? Kulturskola, källarband etc?
30. Kan en elev få ett högre betyg i musik på grund av dessa omständigheter även om den inte gjort alla de obligatoriska momenten som kursplanen skriver att man skall nått upp till?
31. Är eleverna medvetna om vad som krävs för att nå upp till ett visst betyg?
32. Utgår du enbart från betygskriterier och samlad fakta (prov, musikaliska moment)

när du gör en bedömning av en elev eller utgår du även ifrån din förmåga att upptäcka musikalitet (magkänsla)?

33. Bedöms teori och praktik likvärdigt inom musiken?

34. Finns det elever som får högsta betyg trots att de inte håller på med musik någonting alls förutom under musikundervisningen?

35. Kan man få ett högt betyg om man är väldigt duktig praktiskt men kanske inte lika stark teoretiskt?